

Espoon suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma luvut 1–13

Yhteiset osuudet

Sisällys

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA	4
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut.....	5
1.4.1 A1/A2 -kielen vaihtamisen tai keskeyttämisen periaatteet.....	5
2. PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA	7
2.2 Perusopetuksen arvoperusta	7
2.3 Oppimiskäsitys	8
3. PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	9
3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen	9
4. YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	11
4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	11
4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	12
4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat.....	13
4.3.1 Oppimisympäristöt.....	13
4.3.2 Työtavat	14
4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	14
5. OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN.....	16
5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä	16
5.2 Yhteistyö.....	17
5.2.1 Oppilaiden osallisuus.....	17
5.2.2 Kodin ja koulun yhteistyö	17
5.2.3 Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa	18
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö	19
5.4 Opetuksen järjestämistapoja.....	20
5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus.....	20
5.4.2 Joustava perusopetus.....	20
5.4.3 Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain.....	21
5.4.4 Yhdysluokkaopetus	22
5.4.5 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	22
5.4.6 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	22
5.4.7 Perusopetuksen poikkeava järjestäminen.....	24
5.4.8 Opetus erityisissä tilanteissa.....	24
5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	24
6. OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA	27
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa	27

6.1.1	Formatiivinen arviointi.....	27
6.1.2	Summatiivinen arviointi.....	27
6.2.	Arvioinnin yleiset periaatteet	28
6.5	Käyttäytymisen arviointi	28
6.6	Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana.....	28
6.6.1	Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain	28
6.6.2	Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain	29
6.7	Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet	29
6.8	Perusopetuksen päättöarviointi.....	30
6.8.1	Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen	30
6.8.4	Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa	30
6.11	Todistukset.....	30
6.11.1	Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa.....	31
6.11.3	Välitodistus	31
6.12	Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset.....	32
7.	OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI, Opetussuunnitelman perusteet	33
7.1	Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.....	33
7.2	Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt	34
7.3	Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen.....	35
7.4	Oppilaskohtaiset tukitoimet.....	37
7.5	Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen	41
7.6	Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika	43
7.7	Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	44
7.8	Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto	44
7.9	Paikallisesti päätettävät asiat.....	45
7.	OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI, paikalliset tarkennukset	46
7.1	Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.....	46
7.2	Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt	46
7.3	Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen.....	46
7.4	Oppilaskohtaiset tukitoimet.....	47
7.5	Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen	50
7.6	Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika	51
7.7	Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	51
7.8	Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto	51
8.	OPISKELUHUOLTO	52
9.	ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN, TOISEN KOTIMAISEN KIELEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET	52

10. KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ	52
10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset.....	52
10.2 Romanit.....	53
10.3 Viittomakieliset.....	53
10.4 Muut monikieliset oppilaat	53
11. KAKSIKIELINEN OPETUS	54
12. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS	54
13. VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA.....	54
13.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit	54
13.2 Valinnaiset aineet	55
13.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät	55
LIITTEET	56

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

Suomenkielinen perusopetus on osa Espoon kaupungin järjestämiä koulutuspalveluita. Espoon suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma rakentuu valtakunnallisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä Espoon kasvun ja oppimisen toimialan linjauksille. Espoon kasvun ja oppimisen lautakunta hyväksyy opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditut kuntalinjaukset, kunnan yhteisen tuntijaon ja alueellisen kieliohjelman. Nämä yhdessä muodostavat Espoon perusopetuksen kuntakohtaisen opetussuunnitelman. Espoossa opetus järjestetään pääsääntöisesti vuosiluokittain etenevänä, mutta se on mahdollista järjestää yksittäisen oppilaan osalta myös tavoitekokonaisuuksittain etenevänä opiskeluna (ks. luku 5). Espoon kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa oppiaineiden tavoitteet on kuvattu vuosiluokittain. Koulut laativat koulukohtaiset opetussuunnitelmat opetussuunnitelman perusteiden ja kuntakohtaisen opetussuunnitelman pohjalta. Koulukohtaisen opetussuunnitelman hyväksyy koulun johtokunta. Koulukohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan erillisenä suunnitelmana Espoon yhteiseen pohjaan. Suunnitelma on koulukohtaisen opetussuunnitelman liite.

Osa kuntalinjauksista on laadittu yhteistyössä suomenkielisen varhaiskasvatuksen sekä ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen kanssa. Huoltajille ja kuntalaisille on järjestetty mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman laatimiseen varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisen opetuksen kanssa yhteistyössä järjestetyn sähköisen kyselyn kautta. Oppilaita on kuultu mm. vuosittaisten osallistamispäivien yhteydessä. Huoltajien ja oppilaiden osallistuminen korostuu erityisesti koulun opetussuunnitelmatyössä.

Opiskeluhoitoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevät opetussuunnitelman osuudet on laadittu yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhoollon yhteisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista kaupunkitasolla vastaa opiskeluhoollon ohjausryhmä, jossa on edustajat kaikista kasvun ja oppimisen toimialan tulosyksiköistä sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhoolltopalveluista.

Espoon perusopetuksen opetussuunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa niin, että se käsittää opetussuunnitelman perusteet ja kuntakohtaisen opetussuunnitelman sekä kunkin koulun oman opetussuunnitelman.

Opetussuunnitelman toteutumista espoolaisissa kouluissa seurataan osana suomenkielisen perusopetuksen arviointi- ja kehitystyötä. Koulujen itsearviointityö on jatkuvaa toimintaa, josta raportoidaan säännöllisesti määrämuotoisena kasvun ja oppimisen lautakunnalle. Lisäksi kouluilla on omia

toimintakulttuurin ja pedagogisen kehittämisen suunnitelmia, jotka kuvataan koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Espoossa opetusta kehitetään kaikissa kouluissa opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, jonka tavoitteena on lasten ja nuorten yhtenäinen koulupolku. Alueellisen yhteistyön vahvistaminen peruskoulujen, varhaiskasvatuksen sekä esiopetusyksiköiden kanssa on ensiarvoisen tärkeä yhtenäistä kulttuuria luova tekijä. Tiedonsiirron sujuvuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Toisen asteen oppilaitosten ja muiden perusopetuksen jälkeisten oppilaitosten kanssa tehdään kiinteää yhteistyötä. Espoossa on tavoitteena, että kaikki peruskoulun päättäneet saavat jatko-opiskelupaikan.

Kasvun ja oppimisen toimialalla alueellista yhteistyötä vahvistetaan yhteistyössä ruotsinkielisten sivistyspalvelujen, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen kanssa, samoin kuin taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa.

Espoon perusopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät mm. seuraavat suunnitelmat ja ohjelmat: Espoon perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, Espoon varhaiskasvatussuunnitelma, Espoon suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma, Suomenkieliseen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Espoon suomenkielisen perusopetuksen kestävyyskasvatuksen toimintasuunnitelma ja Espoon perusopetuksen laadukkaan ohjauksen malli ja koulukohtainen ohjaussuunnitelma.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

1.4.1 A1/A2 -kielen vaihtamisen tai keskeyttämisen periaatteet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu perusopetuksessa vähintään yksi pitkä A-kielen oppimäärä ja yksi keskipitkä B1-kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli.

Tuntijakoasetuksen 6 §:n mukaan oppivelvollisille annettavassa perusopetuksessa oppilaan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A1-kielen oppimäärän mukaisesti ja vähintään yhtä kieltä B1-kielen oppimäärän mukaisesti. Espoossa vapaaehtoinen A-kieli (A2) alkaa neljänneltä vuosiluokalta. A1-kielen vaihtaminen vapaaehtoisena kielenä opiskeltavaan A2-kieleen ei ole oppilaan subjektiivinen oikeus.

Oppilaan huoltaja päättää oppiaineita ja oppimääriä koskevista valinnoista. Lähtökohtana on, että valinnat ovat pysyviä, eikä niitä jälkikäteen voida huoltajan hakemuksesta muuttaa muutoin kuin painavista syistä.

Opetushallituksen suosituksen mukaisesti erityisen pidättyvästi tulee suhtautua vasta perusopetuksen päättövaiheessa esitettyyn pyyntöön oppimäärän vaihtamisesta. Oppilaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseksi paikalliseen opetussuunnitelmaan on suositeltavaa kirjata, mitkä ovat painavia perusteita oppimäärän muuttamiselle ja menettelytavat muutoksia haettaessa.

Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa hyväksyttävät perusteet kielen vaihtamiseen tai keskeyttämiseen ovat:

- Mikäli oppilas on siirtynyt opetukseen sellaiseen yläkouluun, jossa aiemmin opiskeltua kieltä ei opeteta
- Tilanne, jossa oppilaalla ei ole ollut mahdollisuutta valita englantia A1-kieleksi
- Oppilaan laaja-alaiset oppimisvaikeudet tai haastava elämäntilanne, mikäli kielen opiskelu ei oppimisympäristöön tehdyistä muutoksista, annetusta tukiopetuksesta ja oppimisen tuesta huolimatta edisty

Jos toisen kotimaisen kielen A1- tai A2-oppimäärä halutaan vaihtaa, kysymykseen voi tulla vaihto B1-oppimäärään, mikäli edellä todetut edellytykset täyttyvät.

Perusteiden ja menettelytapojen tulee olla yhtenevät kaikissa saman perusopetuksen järjestäjän kouluissa. Koska kyseessä on aina poikkeustapaus, menettelytapoihin kuuluu, että hakemuksesta ja sen perusteluista tulee ensin keskustella ko. aineenopettajan sekä huoltajan kanssa. Hakemukseen kirjataan perustellut syyt, joiden pohjalta rehtori tekee päätöksen oppiaineen vaihtamisesta/keskeyttämisestä.

2. PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Espoon arvopohja

Perusopetuksen arvoperusta rakentuu opetussuunnitelman perusteissa kuvatuille arvioille ja lisäksi valtuuston päättämille Espoon arvoille.

Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen. Espoossa on tärkeää, että arki sujuu. Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat tulokselliset ja asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut.

Oppilaat, huoltajat ja henkilöstö toimivat yhdessä siten, että jokainen oppilas saa parhaat edellytykset kasvaa, kehittyä ja oppia. Oppilaat, huoltajat ja yhteistyökumppanit rakentavat koulupäivää aktiivisesti yhdessä.

Lapsen oppipolkua varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle rakennetaan oppijalähtöisesti.

Koulu rakentaa aloitteellisesti yhteistyötä huoltajien kanssa. Kodit saavat säännöllisesti tietoa siitä, miten ja mitä lapsi oppii koulussa, jotta huoltajat pystyvät arvostamaan lapsen oppimista ja tukemaan sitä. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti omaan oppimisprosessiinsa. Rehtori johtaa yksikköään niin, että oppilaiden kanssa käydään säännöllisesti keskustelua oppimisesta.

Espoo on vastuullinen edelläkävijä. Edelläkävijyys merkitsee ennakkoluulottomuutta ja luovuutta, avoimuutta, nykyisen kyseenalaistamista ja rohkeutta tehdä asioita uudella tavalla. Edelläkävijyyteen sisältyy tutkimuksen ja kansainvälisen kokemuksen hyödyntäminen, kokeilut ja myös niihin liittyvien epäonnistumisten kestäminen. Kehitämme Espoota sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästi.

Olemme ennakkoluulottomia, luovia ja avoimia uusille toimintatavoille. Hyödynnämme tutkimustietoa ja kehittämishankkeista saatua kokemusta toiminnan kehittämisessä. Tutkimme ja kehitämme aktiivisesti omaa toimintaamme ja opimme muilta. Haluamme hyödyntää innovatiivisia työtapoja ja välineitä. Kehitämme erityisesti uusia digitaalisia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman oppimisen.

Sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys on sekä kasvatuksen päämäärä että kaikkea toimintaa ohjaava periaate. Oppilaat oppivat tekemään tietoisia valintoja kestävän kehityksen

näkökulmasta. Kestävän kehityksen mukaisia valintoja konkretisoidaan opetuksessa oppilaiden ikätason mukaisesti.

Oppilas nähdään aktiivisena ja kyvykkäänä yksilönä, jolla on halua ja kykyä toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Jokaisen oppilaan kanssa etsitään ja löydetään hänelle parhaita tapoja oppia. Opettaja selvittää yhdessä oppilaiden kanssa heille luontevia tapoja työskennellä ja oppia sekä kehittää omaa toimintaansa vastaamaan niitä.

Espoo on oikeudenmukainen. Toimimme avoimesti, oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti.

Espoon kouluissa jokainen kohdataan arvostavasti. Kouluyhteisö luo yhteisen käsityksen arvostavasta kohtaamisesta, jonka mukaan toimitaan. Oikeudenmukaisella ja myönteisellä tavallaan toimia koulun aikuiset antavat oppilaille arvokkaan esimerkin.

Kaikilla oppilailla perheineen on yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet. Lapsen kasvua ja oppimista tuetaan yhteisössä yksilöllisyys huomioiden. Lapset saavat kasvaa ja opiskella psyykkisesti ja fyysisesti turvallisessa ympäristössä, jossa he voivat oppia ja onnistua. Ajatus lapsen parhaasta ohjaa toimintaa.

2.3 Oppimiskäsitys

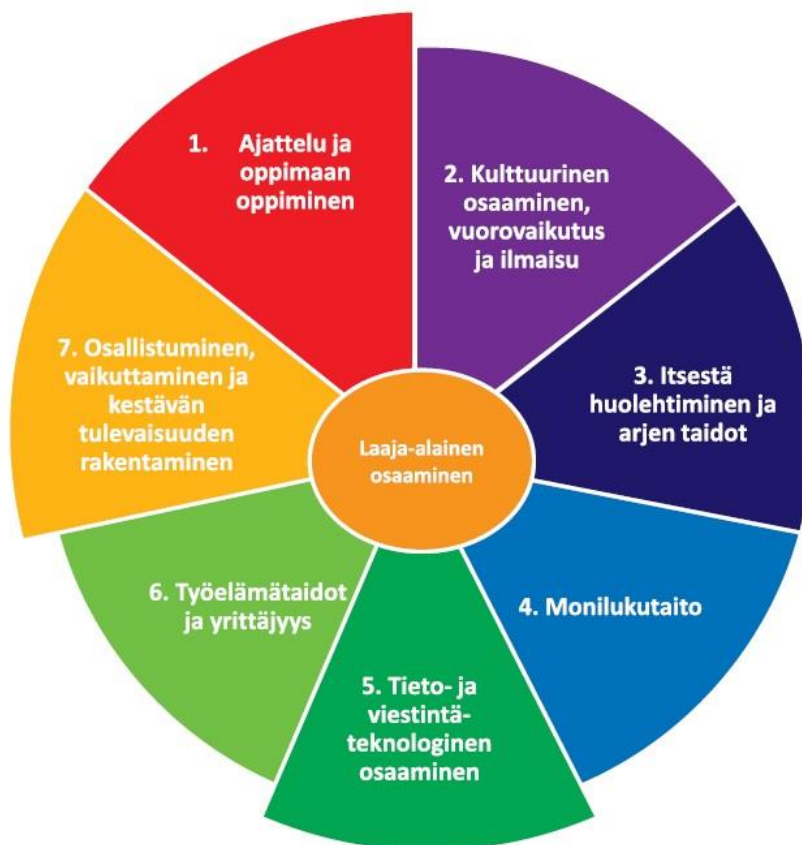
Espoon perusopetuksessa opetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitystä täydentää positiivisen kasvatuksen ja opetuksen näkökulma. Oppilaiden pystyvyyden tunnetta vahvistetaan auttamalla heitä tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Rohkaiseva ohjaus ja kannustava palaute lisäävät oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa sekä edistävät kiinnostusta ja halua laajentaa ja syventää oppimaansa. Oppimisen haasteisiin vastataan kehittämällä oppilaan vahvuuksia edelleen.

3. PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittäminen yhdistää koulun toimintaa punaisena lankana. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa, opetuksessa ja koulun muussa toiminnassa. Oppilaat osallistuvat suunnitteluun. Lapsen luontaisen uteliaisuuden ja uteliaan asenteen tukeminen ja ylläpitäminen synnyttävät ja säilyttävät oppimisen iloa ja halua sekä edistävät laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Opettaja auttaa oppilaita laaja-alaisen osaamisen taitojen tiedostamisessa ja ohjaa niiden kehittymistä. Omien taitojen tiedostaminen vahvistaa pystyvyyden tunnetta ja innostaa oppimaan. Laaja-alaisen osaamisen taidot otetaan huomioon oppiaineiden arvioinnissa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa osaamisen edistymisestä erityisesti nivelkohdissa.

KUVA 1. Tiedot, taidot, arvot ja asenteet yhdistyvät laaja-alaisessa osaamisessa.

Laaja-alaisen osaamisen painotukset

Kaikki laaja-alaiset osaamisalueet ovat tärkeitä. Niistä painotetaan kolmea seuraavaa:

- Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- Tieto- viestintäteknologinen osaaminen
- Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.

Nämä ovat laaja-alaisen osaamisen perusta, jolle muuta laaja-alaista osaamista rakennetaan.

Laaja-alaisen osaamisen painotukset näkyvät kaikessa opetuksessa ja jokainen opettaja huomioi ne opetuksessaan. Painottaminen ilmenee muun muassa niin, että oppilaita ohjataan koulutyössä ideoimaan uutta, ajattelemaan luovasti ja käyttämään erilaisia omaa oppimista tukevia menetelmiä sekä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Oppilaita kannustetaan kriittiseen ajatteluun ja opetuksessa tuodaan esiin erilaisia tapoja oppia, opiskella ja tuottaa tietoa. Tieto- ja viestintäteknologia on vahvasti mukana koulutyössä. Opettajia koulutetaan aktiivisesti tietotekniikan käyttämiseen ja oppilaiden omaa teknologista osaamista hyödynnetään monipuolisesti. Oppilaiden mielipiteitä arvostetaan ja ne otetaan huomioon koulun toiminnassa. Kestävän kehityksen toimintatapoja tuodaan esiin ja niiden mukaista toimimista harjoitellaan osana koulutyötä.

Oppilaiden sosiaalisten taitojen vahvistaminen

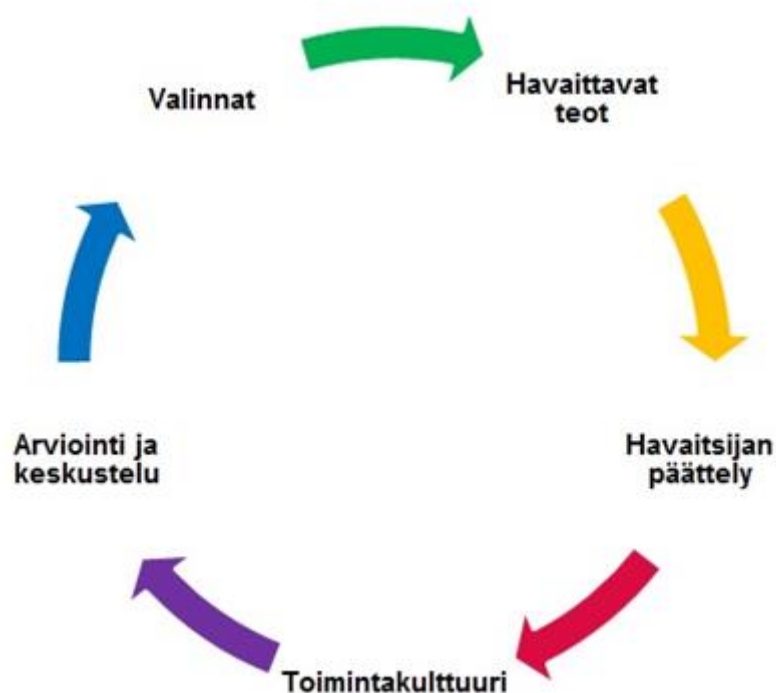
Oppilaiden sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja vahvistetaan niin, että heidän taitonsa ymmärtää sosiaalisia tilanteita ja tehdä niistä tilannekohtaisia tulkintoja kehittyä. Vahvistettavia sosiaalisia taitoja ovat myös itsesäätelyn ja tunteiden hallinnan kehittäminen sekä oman toiminnan eettisyyden tarkastelu ja eettisten kysymysten pohdinta. Oppilaat oppivat toimimaan tavalla, joka edesauttaa omien ja yhteisten päämäärien saavuttamista muita loukkaamatta.

Suunnitelmallinen oppilaiden sosiaalisen taitojen kehittäminen edellyttää koulun koko henkilökunnan sitoutumista, positiivista ja kannustavaa toimintakulttuuria sekä kodin ja koulun yhteistyötä.

4. YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetuksen toimintakulttuuri pohjautuu yhteisiin arvoihin ja käsitykseen oppimisesta (LUKU 2). Arvot ja oppimiskäsitys tulevat näkyviksi kouluyhteisön jokapäiväisessä toiminnassa ja kaikissa koulun toiminnan kehittämistä ohjaavissa valinnoissa. Nämä valinnat ja toimet muodostavat koulun toimintakulttuurin.

KUVA 2. Toimintakulttuurin kehittymisen sykli.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään koulussa keskustelun avulla. Koulun toimintakulttuurista ja sen periaatteista keskustellaan sekä työyhteisön sisällä että oppilaiden ja huoltajien kanssa. Koulut järjestävät tilaisuuksia yhteiseen keskusteluun ja hyvien käytäntöjen jakamiseen.

Espoossa toimitaan koko koulu ohjaa -periaatteella. Ohjaus kuuluu kaikkien oppiaineiden opetukseen ja koulun koko henkilökunnan tehtäviin. Kuntakohtainen ohjaussuunnitelma kuvaa, miten oppilaan ohjaus järjestetään eri luokka-asteilla. Koulukohtainen ohjaussuunnitelma tehdään lukuvuosisuunnitelman liitteeksi.

Oppilaan yhtenäisen koulupolun toteuttamiseksi on välttämätöntä, että kaupungin alakoulut ovat aktiivisesti yhteydessä alueen esiopetusyksiköihin ja yläkouluihin sekä yläkoulut puolestaan alueen alakouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin. Näin yksiköt oppivat tuntemaan toisensa. Yhteisen keskustelun avulla varmistetaan, että yhteisöjen käytännöt ja periaatteet ovat oppilaan näkökulmasta riittävän yhteneväiset.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Hyvinvointi ja turvallinen arki
- Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
- Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- Osallisuus ja demokraattinen toiminta
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen.

Espoossa nämä kaikki periaatteet nähdään yhtä tärkeinä ja ne huomioidaan toimintakulttuurisissa valinnoissa.

Toimintakulttuurin tasapainoinen kehittäminen on tärkeää, jotta yhtenäisyys koulujen välillä toteutuu. Tavoitteena on, että jokaisessa koulussa on vahva yhtenäinen ja yhteisöllinen toimintakulttuuri, joka tukee ja edistää mm. oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Koulu on oppiva yhteisö, joka on olemassa oppilaita varten. Espoossa koulujen toimintakulttuuriin kuuluu, että jokainen oppilas tulee nähdyksi ja kuulluksi ja että hänet kohdataan arvostavasti. Oppilaita tuetaan rakentamaan myönteinen kuva itsestään oppijana ja yksilönä. Hyväntahtoista ja ystävällistä käytöstä arvostetaan, epäasialliseen käytökseen puututaan. Tavoitteena on luoda rauhallinen ja kiireetön ilmapiiri. Koulun aikuisten toisiaan arvostava myönteinen yhteistyö on esimerkki oppilaille.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon rooli koulun toimintakulttuurin kehittämisessä on keskeinen.

Espoossa on varattu tarkoituksenmukainen koulukohtainen resurssi oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamiseen. Resurssin kohdentamisesta vastaa koulun rehtori.

Rehtori johtaa koulun toimintakulttuurin kehittämistä niin, että kaikki koulun toimijat sitoutuvat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toimeenpanoon ja kehittämiseen. Rehtorin johdolla koulussa luodaan yhteisöllistä toimintakulttuuria tukevia rakenteita ja toimintamalleja.

Espoon kouluissa osaamisen kehittämistä johdetaan suunnitelmallisesti ja huolehditaan, että koulussa on riittävästi osaamista opetussuunnitelman toimeenpanoon. Erityistä huomiota kiinnitetään esimerkiksi ryhmänhallinta- sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen osaamiseen, kielitietoisuuteen ja oppilaiden tuen tarpeiden tunnistamiseen ja oppimisen tukemiseen.

Koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen vuosittaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

4.3.1 Oppimisympäristöt

Oppilaita ohjataan osallistumaan aktiivisesti oman oppimisympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen. Kouluissa luodaan innostavia oppimisympäristöjä, jotka tukevat oppimista ja uteliaisuutta sekä mahdollistavat monenlaisen yhteistyön tekemisen. Oppimisympäristöjä kehitetään monimuotoisiksi, oppimisen tiloja monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi. Oppimisympäristöinä käytetään myös koulun lähialueita, luontoa sekä lähialueen toimijoita ja yrityksiä. Näitä toimijoita ovat muun muassa kirjastot, KULPS, Yrityskylä, nuorisotoimi, päiväkodit ja vanhainkodit. Retket ja vierailut tarjoavat monipuolisia kokemuksia, kohtaamisia, onnistumisia ja elämyksiä. Virtuaaliset ja digitaaliset oppimisympäristöt avaavat oppilaille uusia mahdollisuuksia sekä tukevat oppimisen tavoitteellisuutta ja eheyttämistä.

KULPS-kulttuuri- ja liikuntapolku

KULPS-kulttuuri- ja liikuntapolku on Espoon perus- ja lisäopetuksen oppilaille luotu kulttuurin, liikunnan ja kirjaston palvelutarjontakokonaisuus. KULPSissa oppimisympäristöinä ovat kaupungin historialliset kohteet, museot, kirjastot, taidenäyttelyt, konsertit, elokuvat, näyttämötaiteen esitykset, monenlaiset liikuntapaikat ja oma lähiseutu.

KULPS-tarjonta on rakennettu niin, että se tukee oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaista oppimista sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Lisäksi KULPS rikastuttaa koulujen mahdollisuuksia monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen.

KULPSiin osallistuminen on jokaisen oppilaan oikeus. Tavoitteena on, että jokainen oppilas pääsee lukuvuoden aikana vähintään kerran kulttuuripolulle, liikuntapoluille ja kirjastopolulle. Yhdeksän vuoden

aikana Espoon keskeiset taide- ja kulttuurilaitokset, kirjastot sekä liikunnan kohteet tulevat tutuksi jokaiselle peruskoululaiselle.

Yrittäjyyskasvatus

Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen. Heitä ohjataan ikäkaudelle sopivin keinoin näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa. Perusopetuksen aikana oppilaista kasvaa yritteliäitä ja he oppivat taloudellista vastuullisuutta tulevaisuutta varten. Oppilaat pääsevät tutustumaan koulun eri ammatteihin ja koulun ulkopuoliseen työelämään esimerkiksi työelämään tutustumisjaksoilla (TET) ja Yrityskylässä.

4.3.2 Työtavat

Opettajien vastuulla on valita monipuolisia, oppilaan oppimisen tarpeet huomioivia työtapoja. Opettajat huolehtivat myös siitä, että oppilaat saavat vaikuttaa työtapojen valintaan ja kehittämiseen. Osallisuus oman oppimisen suunnitteluun lisää oppilaiden motivaatiota ja oppimisen iloa. Työtapojen valinnat ja eriyttäminen edistävät oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä parantavat oppimistuloksia. Tekemällä oppiminen, toiminnallisuus, draama, fyysinen aktiivisuus ja ulkona oppiminen ovat opetuksessa aktiivisesti käytössä. Kunkin oppiaineen opetuksessa opettaja huolehtii siitä, että myös oppiaineelle ominaisia työtapoja käytetään.

Tieto- ja viestintäteknologia tuo oppimiseen kokemuksellisuutta, pelillisyyttä ja leikillisyyttä sekä tukee oppilaan yksilöllisiä vahvuuksia ja oppimisen eheyttä. Se mahdollistaa verkostoitumisen ja oppimiskokemusten jakamisen. Ohjelmointia, robotiikkaa ja muuta teknologiaa hyödynnetään oppimisessa. Kielen merkitys oppimisessa on keskeinen. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen

Espoossa opetus suunnitellaan ja toteutetaan niin, että opiskeltavia asioita lähestytään mahdollisimman usein oppilaille mielekkäistä, todellisen maailman ilmiöistä käsin. Jotta koulun toimintakulttuuri olisi pedagogiikaltaan yhtenäinen, opetushenkilökunta keskustelee ja sopii opetuksen eheyttämisen käytännön periaatteista säännöllisesti

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat yksi tapa eheyttää opetusta.

Oppilaiden opintoihin kuuluu lukuvuoden aikana vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus, jonka suunnitteluun he osallistuvat. Suositeltavaa on, että jokaisen oppilaan kouluvuoteen sisältyy vähintään viikon työmäärää vastaava monialaisen oppimiskokonaisuuden opiskelujakso. Jakson pituuteen vaikuttaa muun muassa käsiteltävän teeman laajuus, mukana olevien oppiaineiden lukumäärä ja oppimiskokonaisuuteen osallistuvien oppilaiden osaaminen ja ikä.

Jos oppimiskokonaisuus rakentuu kaikkien oppiaineiden yhteistyönä, se on mahdollista toteuttaa esimerkiksi yhden viikon aikana. Jos mukana on vain muutamia oppiaineita, oppimiskokonaisuus toteutetaan hajautettuna useamman kouluviikon ajalle. Opiskelujaksot suunnitellaan niin, että kaikki oppiaineet ovat edustettuina oppilaan koulupolun aikana.

Oppimiskokonaisuuksien teemat, tavoitteet ja sisällöt sekä oppimiskokonaisuuksiin sisällytettävät oppiaineet määritellään koulu- ja lukuvuosikohtaisesti koulun lukuvuosisuunnitelmassa. Teemat ovat ajankohtaisia ja oppilaita kiinnostavia. Kouluja rohkaistaan luomaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia, joissa eri-ikäiset oppilaat voivat opiskella ja tutkia yhdessä. Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin liittyvät ainekohtaiset ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet määritellään ennen kokonaisuuden toteuttamista. Myös arviointikäytännöistä sovitaan etukäteen. Oppilaalle annetaan palautetta työskentelystä oppimiskokonaisuuden aikana ja hänen osoittamansa osaaminen huomioidaan osana oppiaineiden ja laaja-alaisen osaamisen arviointia.

5. OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Oppilaan koulupäivä järjestetään niin, että siitä muodostuu oppilaan kannalta turvallinen ja eheä, oppituntien ja koulun kerhotoiminnan sekä mahdollisen iltapäivätoiminnan muodostama mielekäs kokonaisuus. Tämä tukee lasten tervettä kokonaiskasvua ja -kehitystä, lasten ja perheiden hyvinvointia sekä perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Vastuu turvallisesta ja eheästä koulupäivästä on kaikkien koulupäivän toteuttamiseen osallistuvien toimijoiden yhteinen.

Espoon koulujen toimintakulttuurin tulee olla sellainen, että se kasvattaa ja ohjaa oppilaita reiluun ja hyvään käytökseen koulutovereita sekä koulun aikuisia kohtaan. Koulun aikuiset antavat omalla toiminnallaan tästä oppilaille käytännön esimerkin.

Espoolaisissa kouluissa oppilaiden kouluun kiinnittymisen tukemisessa painottuvat myönteinen kohtaaminen, osallisuuden ja ryhmään kuuluvuuden tunteen vahvistaminen sekä toista kunnioittava vuorovaikutus jokapäiväisessä kanssakäymisessä. Kodin ja koulun yhteistyössä korostuvat avoimuus sekä keskinäinen luottamus.

Kouluissa tehtävä hyvinvointityö tukee poissaolojen ennaltaehkäisyä ja kouluun kiinnittymistä. Läsnäolon tukeminen sekä varhainen puuttuminen ovat keskeisiä asioita poissaolojen vähentämiseksi. Kouluun kiinnittymisen tukeminen sekä ennaltaehkäisevä työ on koulun kaikkien aikuisten vastuulla.

Espoossa käytetään hyvinvointialueen yhteistä poissaoloihin puuttumisen mallia. Mallissa on kuvattu kouluun kiinnittymisen tuki, poissaolojen ennaltaehkäisyn tavoitteet ja sisällöt sekä suunnitelmallisen seurannan ja puuttumisen yhteiset periaatteet. Malli sisältää yhteiset toimintatavat poissaolojen seuraamiselle, roolit ja vastuut, yhteistyömuodot sekä puuttumisen ja seurannan kannalta keskeiset käytänteet. Hyvinvointialueen yhteinen poissaoloihin puuttumisen malli on Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liitteenä olevan opiskeluhoitosuunnitelman liite.

Mallissa kouluille on määritelty yhtenevät tuntirajat ja prosentit poissaolojen seurannan tueksi. Alakoulussa luokanopettajan ja yläkoulussa luokanvalvojan vastuulla on seurata poissaoloja säännöllisesti sekä havaita ja puuttua poissaoloihin varhain. Opettaja käynnistää tilanteen mukaan tarvittavat ohjaus- ja tukitoimet. Yksittäisen oppilaan pitkittyneissä poissaoloissa vastuuhenkilö määrittää koulussa tilanteen mukaan yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskeluhoollon toimijoiden kanssa.

Koulutasolla poissaolojen seuranta ja tiedottamista tehdään tehostetusti erityisesti lomajaksojen jälkeen neljännesvuosittain. Koulun johto vastaa osaltaan poissaolojen suunnitelmallisesta seuraamisesta koulun tasolla ja tukee tiedolla johtamista. Koulu tiedottaa huoltajia kouluun kiinnittymisen merkityksestä sekä poissaolojen seurannasta ja puuttumisesta. Poissaolotilanteissa koulun toimijoiden välinen yhteistyö sekä yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa on keskeistä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat sekä oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin sekä terveystarkastuksiin liittyvä yhteistyö.

Koulu tarkentaa lukuvuosisuunnitelmassa koulukohtaiset käytännöt kouluun kiinnittymisen vahvistamiseen sekä poissaolojen seurantaan ja puuttumiseen.

5.2 Yhteistyö

5.2.1 Oppilaiden osallisuus

Koulutyön keskeisenä osana on rohkaista oppilaita osallistumaan ja vaikuttamaan. Osallistumisen mahdollisuuksia annetaan jatkuvasti. Niitä järjestetään osana kaikkea koulun toimintaa.

Kaikkia oppilaita innostetaan esittämään oppimiseen ja koulun toimintaan liittyviä näkemyksiään ja vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Opettajat tukevat oppilaita oman mielipiteensä ilmaisemiseen ja ohjaavat niiden rakentavaan ilmaisemiseen. On oleellisen tärkeää, että oppilaiden ääni otetaan huomioon koulun toiminnassa. Oppilaiden mielipiteiden arvostava huomioon ottaminen vahvistaa heidän haluaan vaikuttaa. Tavoitteena on, että jokainen oppilas voi omista lähtökohdistaan osallistua oman oppimisensa suunnitteluun.

Oppilaskuntatoiminnan avulla harjoitellaan yhteistyötä ja demokraattista toimintaa sekä vahvistetaan koulun yhteisöllisyyttä. Oppilaskunnan hallituksen tehtävä on omalta osaltaan innostaa kaikkia koulun oppilaita osallistumaan ja vaikuttamaan koulun asioiden hoitamiseen. Oppilaskuntien hallituksille taataan aito mahdollisuus osallisuuteen ja koulun asioihin vaikuttamiseen. Oppilasedustajat kutsutaan oppilaita koskevia yleisiä asioita käsiteltäessä koulun johtokunnan ja opettajien kokouksiin.

5.2.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Kodin ja koulun välisen yhteistyön tavoitteena on kasvatuksen ja opetuksen tukeminen sekä keskinäisen luottamuksen rakentaminen. Kodin ja koulun välinen luottamus vahvistuu, kun koulun tavat ja koulukulttuuri tulevat huoltajille tutuiksi.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on luonteeltaan kasvatuskumppanuutta, jossa opettajat ja huoltajat tuntevat toisensa. Se kehittyy jatkumona varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja kouluun. Yhteistyö on arvostavaa, monipuolista ja aktiivista. Sillä tuetaan oppilaan koulunkäyntiä, lisätään turvallisuutta sekä ehkäistään kiusaamista ja muita lasten ja nuorten hyvinvointia haittaavia tekijöitä. Koulu rakentaa aloitteellisesti yhteistyötä ja kehittää sen edellytyksiä. Koulu ja huoltajat vastaavat yhteistyön sujumisesta yhdessä. Koulu arvioi yhteistyörakenteiden toimivuutta ja riittävyyttä säännöllisesti, erityisesti perheiden elämää koskevissa muutostilanteissa.

Vanhempainyhdistysten ja luokkatoimikuntien toiminta edistää huoltajien yhteistyötä ja koulun sekä luokkien yhteisöllisyyden kehittymistä. Huoltajilla on edustajat koulun johtokunnassa. Johtokunnan yhtenä tehtävänä on kehittää ja etsiä uusia keinoja kodin ja koulun yhteistyön tiivistämiseksi ja monipuolistamiseksi. Huoltajilla voi olla edustus myös yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä. Huoltajia kannustetaan osallistumaan koulun opetussuunnitelmatyöhön. Opetuksen järjestämisen arviointiin huoltajat voivat osallistua mm. huoltajakyselyjen kautta.

Ensimmäisen kouluvuoden aikana huoltajilla on oikeus vähintään kahteen ja sen jälkeen lukuvuosittain vähintään yhteen henkilökohtaiseen tapaamiseen lapsen luokanopettajan/luokanvalvojan kanssa.

Koulu antaa huoltajille tietoa mm. oppimisen arvioinnin käytänteistä, kielivalinnoista, valinnaisaineista, painotetusta opetuksesta sekä näiden valintojen merkityksestä koulupolun myöhemmässä vaiheessa. Tietoa annetaan myös oppimisen tuesta ja opiskeluhuollon toiminnasta. Koulu huolehtii siitä, että huoltajat saavat ajoissa riittävästi tietoa nuoren jatko-opiskelumahdollisuuksista ja niihin hakemisesta. Kun neuvotellaan oppilaan koulunkäynnin ja jatko-opintojen kannalta merkittävistä ratkaisuksista, koulun tulee varmistaa, että huoltaja ymmärtää ratkaisujen merkityksen.

Sähköisten järjestelmien avulla huoltajat voivat seurata oppilaan opintosuorituksia, olla vuorovaikutuksessa opettajan kanssa, tarkastella ja selvittää poissaolotietoja sekä seurata koulun lähettämiä tiedotteita. Oppilaan poissaoloja seurataan Espoossa käytössä olevan yhteisen ohjeen mukaisesti. Lisäksi koulu tiedottaa kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytännöistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

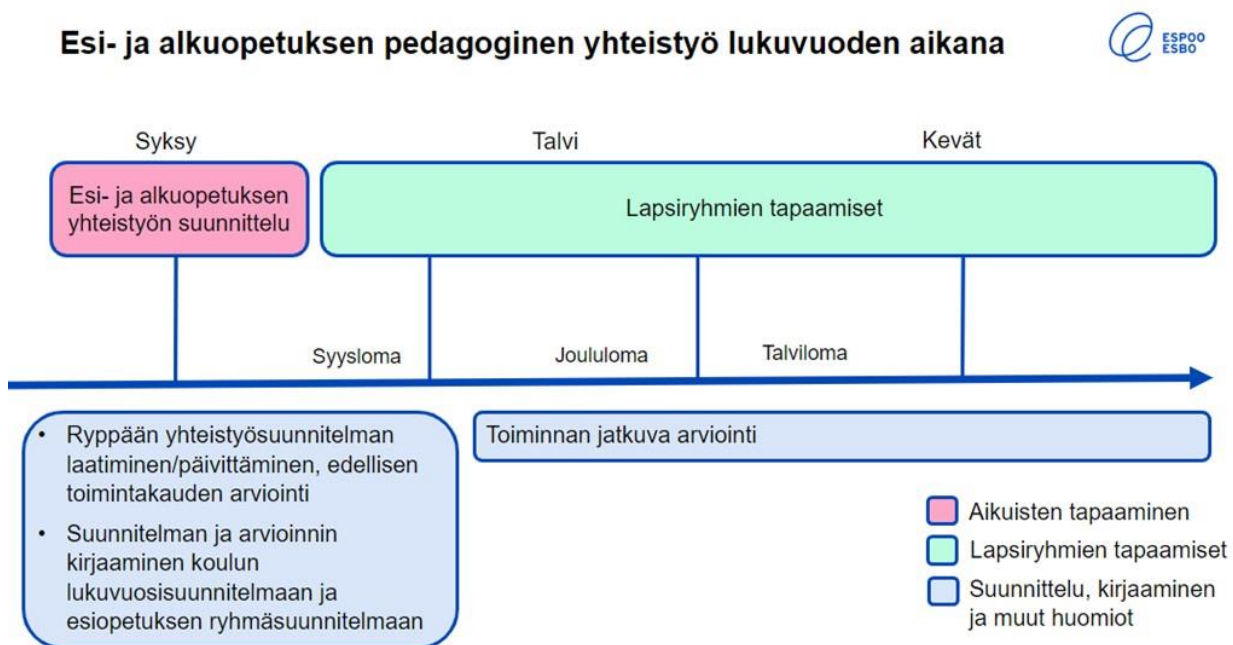
5.2.3 Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Yhteistyö kaupungin kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluiden, kirjastojen, taide- ja tiedeyhteisöjen, taiteen perusopetuksen oppilaitosten, tutkimuslaitosten, kestävän kehityksen toimijoiden, luontokoulujen sekä seurakuntien, järjestöjen ja yritysten kanssa monipuolistaa koulujen toimintaa ja avartaa

oppimisympäristöjä. Yhteistyöhankkeet sekä kaupungin omien toimijoiden kanssa sekä kansainvälisissä verkostoissa rikastuttavat opiskelua.

Koulut hyödyntävät oman palvelualueensa omaleimaisuutta koulun toiminnassa ja kehittävät toimintaansa yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Espoon koulut toimivat aktiivisessa yhteistyössä nuorisovaltuuston kanssa innostaen oppilaita seuraamaan heitä koskevia asioita ja vaikuttamaan niihin aktiivisesti. Oppilaat saavat tietoa yhteiskunnallisesta toiminnasta ja vaikutusmahdollisuuksista.

Koulut tekevät yhteistyötä esi- ja perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaan siirtyessä perusopetuksen jälkeisiin oppilaitoksiin. Esi- ja alkuopetuksella on pedagogisen yhteistyön toimintamalli. Mallin periaatteet ovat kuvassa 3.

KUVA 3. Esi- ja alkuopetuksen pedagogisen yhteistyön toimintamalli.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Espoossa on käytössä yhteinen pohja suunnitelmalle kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käytöstä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnitelma on koulun opetussuunnitelman liite, jota koulu täydentää. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua koulukohtaisen suunnitelman valmisteluun. Koulun johtokunta hyväksyy suunnitelman. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa kuullaan ennen suunnitelman hyväksymistä.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus perustuu oppilaan vahvuuksia hyödyntävään, tuen tarpeet huomioivaan ja yksilölliseen opetuksen suunnitteluun. Lukuvuosisuunnitelmassa koulu kuvaa yhteistyön koulun toimijoiden kesken sekä toimenpiteet oppilaiden kouluyhteisöön liittymisen ja osallisuuden turvaamisen osalta. Oppilaanohjauksen ja tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen järjestämisen periaatteet kuvataan ohjaussuunnitelmassa.

5.4.2 Joustava perusopetus

Joustava perusopetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Opetuksessa hyödynnetään aktiivisesti erilaisia oppimisympäristöjä kuten työpaikkoja, leirikouluja, kulttuurilaitoksia ja kansalaisjärjestöjä.

Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Opettaja suunnittelee tarkoituksenmukaiset oppimistehtävät työelämäjaksoille, jolloin työelämän tavoitteet ja opetussuunnitelman mukainen opiskelu kytkeytyvät mielekkäästi yhteen työelämäjaksoilla tapahtuvassa oppimisessa. Opiskelun toimivuutta, opiskelutehtävistä suoriutumista ja opintojen etenemistä seurataan. Työelämäjaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa.

Työpaikoilla lähiohjauksesta vastaa työntekijä, joka toimii oppilaan opastajana ja tukena. Työpaikalla suoritettavista oppimistehtävistä sovitaan työpaikan kanssa. Työpaikkojen kanssa laaditaan kirjalliset sopimukset.

Espoolaisen joustavan perusopetuksen oppilasvalinnassa arvioidaan oppilaan motivaatiota ja kykyä suorittaa peruskoulun oppimäärä, opiskeluvalmiuksia ryhmässä työskentelyyn sekä motivaatiota osallistua työpaikkaopiskelujaksoille.

Tarkemmat valintakriteerit päättää kasvun ja oppimisen lautakunta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Päättös joustavaan perusopetukseen ottamisesta on hallintopäätös, joka valmistellaan moniammatillisesti.

Joustavaa perusopetusta arvioi ja kehittää joustavan perusopetuksen kaupunkitasoinen ohjausryhmä.

Joustavaa perusopetusta voidaan Espoossa järjestää erillisessä ryhmässä tai omassa koulussa toteutettavana työelämäpainotteisena opetuksena.

JOPO- opetus (erillinen ryhmä)

Joustavaa perusopetusta voidaan järjestää Espoossa pienryhmämuotoisena opetuksena jopo-opetuksen ryhmässä. Jopo-opettaja opettaa oppilaille yhteisiä oppiaineita joporyhmässä. Pienryhmän toiminnasta vastaa tiimi, joihin kuuluvat opettaja ja jopo-ohjaaja.

TEPPO-opetus (omassa koulussa tapahtuva opetus)

Joustavaa perusopetusta voidaan järjestää myös työelämäpainotteisena opetuksena oppilaan omassa koulussa. Oppilas osallistuu oman ryhmänsä opetukseen yhteisten oppiaineiden opetuksen osalta. Joustavaa työelämäpainotteista opetusta ohjaa koulussa opettaja tai oppilaanohjaaja, ja sitä tukee koulun moniammatillinen tiimi.

5.4.3 Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Espoossa oppilaan on mahdollista vuosiluokittaisten tavoitteiden sijaan edetä opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain. Tavoitekokonaisuuksiin tulee sisällyttää kaikki oppiainekohtaiset tavoitteet ja sisällöt, jolloin oppilas voi edetä vuosiluokkansa tavoitteita hitaammin tai nopeammin kyseisessä oppiaineessa. Tavoitekokonaisuuksittain opiskelusta tehdään suunnitelma ja hallintopäätös, jolla oppilas voi poiketa vuosiluokkakohtaisista tavoitteista kyseisenä lukuvuonna.

Oppilaalle laaditaan tavoitekokonaisuuksittain opiskelusta suunnitelma, johon kirjataan opiskeltavat tavoitekokonaisuudet sisältöineen, opinnoissa eteneminen ja opintojen arvioinnin periaatteet. Suunnitelma laaditaan oppilasta opettavien opettajien, oppilaan ja huoltajien yhteistyönä. Espoon kaupungin suomenkielisessä perusopetuksessa on yhteinen suunnitelmapohja.

Tavoitekokonaisuudet kootaan vuosiluokkajaksojen 1–2, 3–6 ja 7–9 tavoitteista ja sisällöistä niin, että kaikki vuosiluokkajakson tavoitteet sisältyvät tavoitekokonaisuuksiin. Vuosiluokkajaksolta toiselle siirryttäessä oppilaan on saavutettava oppiaineelle asetetut tavoitteet. Vuosiluokalta 2 vuosiluokalle 3 siirryttäessä arvioinnissa käytetään vuosiluokalle 2 asetettuja oppiaineiden tavoitteita. Vuosiluokalta 6 vuosiluokalle 7 siirryttäessä arvioinnissa käytetään valtakunnallisia kuudennen luokan arviointikriteerejä. Mikäli oppilas ei etene opinnoissaan suunnitelman mukaisesti, on asiasta keskusteltava huoltajien kanssa ja sovittava tarvittavista toimenpiteistä. Perusopetusasetuksen (§ 3) mukaisen keskimääräisen vuosittaisen vähimmäistuntimäärän tulee täytyä kullakin vuosiluokalla. Myös Espoon tuntijaon mukaisen vähimmäistuntimäärän tulee täytyä nivelkohdissa – toisen, kuudennen ja 9. vuosiluokan päättyessä.

Tavoitekokonaisuuksittain opiskelua koskeva hallintopäätös on voimassa yhden lukuvuoden kerrallaan. Oppilaan opinnoissa eteneminen, tilanne ja tarpeet arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa ja ennen uuden hallintopäätöksen tekemistä. Suunnitelman seurannasta päävastuu on oppilaan luokanopettajalla tai -valvojalla yhteistyössä erityisopettajan kanssa. Opettaja seuraa suunnitelman toteutumista ja suorituksia opettamiensa oppiaineiden osalta. Mikäli opiskelu ei edisty oppilaalle tehdyn suunnitelman mukaisesti, tulee asiasta keskustella viipymättä oppilaan kanssa ja olla yhteydessä huoltajiin keskustelua ja toimenpiteiden sopimista varten.

Hallintopäätöksen valmistelijana toimii vammaisopetusta lukuun ottamatta koulun erityisopettaja ja/tai erityisluokanopettaja. Rehtori tekee hallintopäätöksen tavoitekokonaisuuksittain opiskelusta. Vammaisopetuksen osalta valmistelijana toimii opetuksen tuen asiantuntija ja aluepäällikkö tekee asiasta hallintopäätöksen. Suunnitelma tulee hallintopäätöksen liitteeksi.

Oppilaalle tehty suunnitelma liitetään lukuvuositodistuksen ja erotodistuksen liitteeksi.

5.4.4 Yhdysluokkaopetus

Espoossa opetus voidaan tarvittaessa järjestää yhdysluokissa. Yhdysluokka voidaan perustaa pienen oppilasmäärän vuoksi tai pedagogisista syistä. Mikäli opetus järjestetään yhdysluokissa, koulu kuvaa opetuksen järjestämisen keskeiset toimintatavat opetussuunnitelmassa.

5.4.5 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Espoossa on mahdollista järjestää opetusta käyttämällä etäyhteyksiä esimerkiksi harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen opetuksessa. Mikäli koulussa opiskellaan etäyhteyksiä hyödyntäen, koulu kuvaa opetuksen järjestämisen käytännöt lukuvuosisuunnitelmassaan.

5.4.6 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalaopetus

Espoossa sairaalaopetuksesta vastaa Keinumäen koulu.

Sairaalaopetusta voidaan antaa erikoissairaanhoidon piirissä olevalle oppilaalle, jonka hoito järjestetään avohoidossa lastenpsykiatrialla tai nuorisopsykiatrialla tai osastohoidossa HYKS Jorvin sairaalassa lastenosastoilla.

Mikäli oppilaan erikoissairaanhoidon järjestetään Espoossa, voi oppilaan asuinkunta olla myös muu kuin Espoo. Oikeus sairaalaopetukseen päättyy aina hoitosuhteen päättyessä, jolloin oppilas palaa omaan kouluunsa.

Hoitotiimi arvioi yhteistyössä huoltajien, oppilaan ja oppilaan oman koulun kanssa mahdollista hakeutumista sairaalakouluun. Sairaalakoulun oppilaspaikka voidaan myöntää, mikäli se on perusteltua oppilaan terveyden, pedagogisten erityistarpeiden ja erikoissairaanhoidon hoidollisten ja kuntoutuksellisten toimenpiteiden vuoksi.

Hakemus avohoidolliseen oppilaspaikkaan valmistellaan suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikön antaman ohjeen mukaan.

Sairaalaopetuksessa painottuvat kasvatuksen ja opetuksen lisäksi pedagoginen kuntoutus.

Sairaalaopetuksessa keskeistä on kiinteä ja pitkäjänteinen moniammatillinen yhteistyö kodin, koulun ja erikoissairaanhoidon välillä. Opetus sairaalakoulussa tapahtuu oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden hoitotavoitteiden suuntaisesti.

Sairaalaopetuksessa siirtymävaiheet tarkoittavat tilanteita, joissa oppilas on tulossa sairaalakouluun tai siirtymässä takaisin omaan kouluunsa tai uuteen kouluun. Siirtymävaiheessa sairaalakoulun ja oppilaan oman koulun yhteistyö on tiivistä. Oppilaalle laaditaan siirtymävaiheen suunnitelma aikatauluineen ja tukitoimineen yhdessä oppilaan tukiverkoston kanssa.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Keinumäen koulu antaa toimintayksikön alueen kuntien kouluille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua, joka kohdentuu oppilasta opettaville opettajille. Tavoitteena on vahvistaa opettajien osaamista, jotta oppilaan tarvitsema tuki voidaan toteuttaa oppilaan lähikoulussa. Konsultaation avulla edistetään ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen muotojen kehittämistä ja käyttämistä osana koulujen toimintakulttuuria ja rakenteita.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu sisältää esimerkiksi puhelinkonsultaatioita, etä- ja lähineuvotteluja, verkostoyhteistyötä sekä jalkautumista koulukäynneille. Konsultatiiviseen sairaalaopetuspalveluun hakeutumisesta annetaan toiminta-alueen kunnille erillinen ohje.

5.4.7 Perusopetuksen poikkeava järjestäminen

Erityinen tutkinto

Espoossa erityisen tutkinnon suoritusmahdollisuus koskee kotiopetuksessa olevia oppivelvollisia ja perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaita. Valmistavalla opetuksella on oma opetussuunnitelmansa.

5.4.8 Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan siirtyessä suorittamaan opintojaan toisen opetuksen järjestäjän kouluun, valtion oppilaitokseen tai koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa tai vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa järjestettävään perusopetukseen noudatetaan Espoon suomenkielisen perusopetuksen yhteisiä käytänteitä.

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot on annettava myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.

Rehtorin vastuulla on, että kouluun siirtyvän oppilaan osalta selvitetään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot ja suunnitellaan tarvittava yhteistyö ja oppilaan tukeminen. Rehtorin vastuulla on, että koulusta lähtevän oppilaan osalta opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot kootaan ja toimitetaan vastaanottavan oppilaitoksen rehtorille. Lähtevälle oppilaalle annetaan erotodistus. Siirtymävaiheessa tehdään yhteistyötä oppilaan ja huoltajien kanssa.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan muun toiminnan järjestäminen koulukohtaisesti kuvataan koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta ja koulujen perusopetuksen iltapäivätoiminta

Espoon peruskouluja kannustetaan järjestämään oppilaille koulun kasvatus- ja opetustehtävää tukevaa, monipuolista koulun kerhotoimintaa. Koulun kerhotoiminnan tavoitteena Espoossa on tarjota oppilaille

onnistumisen, osaamisen ja ilon kokemuksia erilaisten, oppilaille hyödyllisten ja mieluisten aiheiden parissa. Koulun kerhotoiminta on pedagogisesti tavoitteellista ja antaa oppilaille mahdollisuuksia syventää kiinnostuksen kohteitaan.

Oppilaita rohkaistaan ideoimaan, suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan koulun kerhotoimintaa. Myös huoltajat voivat olla mukana koulun kerhotoiminnan suunnittelun ja toteuttamisen eri vaiheissa.

Espoossa koulujen perusopetuksen iltapäivätoiminta toteutetaan kaupungin oman perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman mukaisesti. Iltapäivätoiminta on maksullista ja sitä järjestetään jokaisena koulupäivänä oppituntien päätyttyä. Toiminta tukee osaltaan perusopetuksen yleisiä kasvatustavoitteita. Koulun kerhotoiminta ja perusopetuksen iltapäivätoiminta sijoittuvat oppilaan vapaa-ajalle.

Oppilaiden turvallisesta siirtymisestä koulun kerhoihin ja iltapäivätoimintaan huolehditaan. Vastuu turvallisesta ja eheästä koulupäivästä on kaikkien toimijoiden yhteinen.

Koulun kirjastotoiminta

Jokaisessa Espoon peruskoulussa on koulukirjastotoimintaa. Koulukirjastot tukevat tiedonhallintataitojen ja kirjallisuuden suunnitelmallista opiskelua. Koulukirjastot ovat keskeisiä ja monipuolisia oppimisympäristöjä, joissa on saatavilla sekä painettuja että digitaalisia materiaaleja. Koulukirjastoissa hyödynnetään teknologiaa laajasti.

Koulukirjasto on oppimisympäristö, jossa harjoitellaan laaja-alaisen osaamisen ja osallistumisen taitoja. Kirjastossa kasvaa taito kertoa omaa ja kyky ymmärtää toisen tarinaa. Yhteistyössä yleisen kirjaston kanssa syvennetään ja laajennetaan tiedonhallintataitojen ja kirjallisuuden opiskelua sekä kannustetaan elinikäiseen kirjaston käyttöön.

Espoossa on yhteisesti sovitut käytännöt koulukirjastotoiminnan järjestämiseen. Niihin kuuluvat yhteinen aineistotietokanta ja lainausjärjestelmä sekä tiedonhallinnan opiskelun suunnitelma.

Kouluruokailu

Kouluruokailussa tarjottavat ateriat ovat monipuolisia, vaihtelevia ja ravitsemuksellisesti täysipainoisia kokonaisuuksia. Kouluruokailussa huomioidaan kalenterin mukaiset juhlapäivät. Juhlapäivinä tarjotaan teemaan liittyvä, juhlavampi ateriakokonaisuus. Aterioiden suunnittelussa huomioidaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ravitsemussuositukset. Oppilasravintolassa esillä oleva malliannos ohjaa oppilasta kokoamaan itselleen ravitsemuksellisesti täysipainoisen aterian.

Oppilaat voivat osallistua kouluruokailun ja ruokailuhetkien kehittämiseen ja arviointiin yhdessä koulun henkilökunnan ja ruokapalveluita tuottavan tahon kanssa. Yhteistyöllä kehitetään ruokailutilanteiden sujuvuutta ja viihtyisyyttä. Ruokailutilanteiden tavoitteena on hyvän käytöksen, hyvien pöytätapojen ja omalta osaltaan kestävän elämäntavan omaksuminen.

Oppilailla on mahdollisuus osallistua kouluruokailuun liittyviin palvelutehtäviin, jotka tukevat oppilaiden ravitsemus- ja terveystieteiden sekä sosiaalista, esteettistä, kulttuuri- ja kestävän kehityksen kasvatusta. Palvelutehtäviin osallistuminen antaa oppilaille mahdollisuuden tutustua koulun ruokapalveluhenkilökunnan työhön.

Oppilaiden yksilölliseen ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvien tarpeiden tukitoimista ja seurannasta sovitaan tapauskohtaisesti yhteistyössä oppilaan huoltajan ja kouluterveydenhuollon edustajan kanssa. Koulun omissa opetussuunnitelmissa kouluruokailua ja siihen liittyviä asioita voidaan kuvata ja sopia käytännöistä tarkemmin.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Espoossa koulujen välituntitoiminta suunnitellaan siten, että se vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kehittää oppilaiden sosiaalisia suhteita. Koulun tiloja kehitetään niin, että ne innostavat, motivoivat ja virkistävät oppilaita välitunneilla. Oppilaat ovat mukana toiminnan suunnittelussa.

6. OPPILAAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI PERUSOPETUKSESSA

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Oppimisen arvioinnin tavoitteena on ohjata, tukea ja kannustaa oppilaan opiskelua sekä kehittää hänen itsearviointitaitojaan. Espoon perusopetuksen arviointikulttuuria ohjaa positiivisen kasvatuksen ja opetuksen näkökulma. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja realistista opetussuunnitelman perusteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Opettajan tehtävänä on varmistaa, että oppilaat ja huoltajat tietävät oppimisen ja arvioinnin tavoitteet sekä tavat, joilla oppilaan oppimista ja osaamista arvioidaan.

6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisella arvioinnilla ohjataan oppimista. Oppilaat saavat opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa oppimista ohjaavaa palautetta. Opettajan tehtävänä on tehdä oppilaan oppimisprosessi näkyväksi ohjaamalla ja avaamalla oppimisen solmukohtia. Ohjaaminen ja kannustaminen tarkoittavat sitä, että opettaja auttaa oppilasta ymmärtämään oppimisen tavoitteet ja sekä kannustaa ja ohjaa häntä oikeaan suuntaan niiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on, että oppilas tulee tietoiseksi omasta oppimisprosessistaan ja oppii vaikuttamaan omaan oppimiseensa.

Luokilla 1–6 toteutetaan formatiivinen arviointikeskustelu. Luokilla 7–9 annettavaa numeerista välitodistusta täydennetään arviointikeskustelulla tai/ja muulla palautteella.

Arviointikeskusteluun osallistuvat oppilas ja opettaja/opettajat. Huoltajalle varataan mahdollisuus osallistua arviointikeskusteluun. Arviointikeskustelussa kiinnitetään huomiota oppilaan vahvuuksiin ja onnistumisiin oppijana sekä käsitellään oppimistavoitteita ja oppimisen edistymistä.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Kaikilla vuosiluokilla annettavan lukuvuositodistuksen ja yläkoulussa annettavan välitodistuksen lisäksi summatiivista arviointipalautetta voidaan antaa myös erilaisin tiedottein, todistuksin ja muilla tavoilla.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Kouluissa käydään säännöllistä keskustelua arvioinnin perusteista ja arviointikäytänteistä opettajien, oppilaiden ja huoltajien kanssa. On tärkeää käydä keskustelua heti lukuvuoden alussa. Koulussa varmistetaan, että oppilaiden erilaiset tarpeet ja tilanteet huomioidaan käyttämällä monipuolisia, joustavia ja tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen tavoitteet määritellään koulussa yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Ne perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Espoossa huomioidaan erityisesti toisten myönteinen ja kannustava huomioon ottaminen sekä vastuulliseen elämäntapaan kasvaminen. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutenaan ja sitä arvioivat oppilasta opettavat opettajat yhdessä.

Vuosiluokilla 1–3 käyttäytyminen arvioidaan sanallisen arviointiasteikon mukaan ja arvio annetaan lukuvuositolituksen liitteellä. Käyttäytymistä arvioidaan seuraavien osa-alueiden osalta:

- Hyvät tavat

- Yhteisesti sovittujen toimintatapojen ja sääntöjen noudattaminen

- Toisten myönteinen ja kannustava huomioon ottaminen

- Ympäristöstä huolehtiminen ja vastuulliseen elämäntapaan kasvaminen.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Espoossa oppilaan opintojen edistymistä ja mahdollista tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti. Lukuvuoden tavoitteista suoriutumista arvioidaan alakouluissa arviointikeskustelussa ja yläkouluissa välitodistuksen antamisen yhteydessä arviointikeskustelussa tai/ja muulla palautteella. Mikäli on riski, että oppilas saa hylätyn arvosanan, tulee asiasta keskustella viipymättä oppilaan kanssa ja olla yhteydessä huoltajiin keskustelua ja toimenpiteiden sopimista varten.

Seuraavalle vuosiluokalle siirtämisestä ja luokalle jättämisestä päätettäessä otetaan huomioon lapsen etu. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle järjestetään hänelle soveltuva näyttömahdollisuus, joka voi sisältää erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttöjä. Näytöistä sovitaan oppilaan ja huoltajan kanssa. Erilliset näytöt järjestetään pääsääntöisesti hyvissä ajoin ennen kevätlukukauden päättymistä, mutta oppilaan edun niin

vaatiessa, näyttö voidaan järjestää vielä lukuvuoden koulutyön päättymisen jälkeenkin.

6.6.2 Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

Tavoitekokonaisuuksittain etenemisestä määrätään luvussa 5.4.3.

Tavoitekokonaisuuksittain etenevälle oppilaalle annetaan seitsemänneltä vuosiluokalta alkaen numeerinen välitodistus, jota täydennetään arviointikeskustelulla tai/ja muulla palautteella. Vuosiluokilla 1–6 välitodistusta ei anneta, mutta koulu voi halutessaan antaa oppilaille kuudennella vuosiluokalla numeerisen välitodistuksen, jos se on kirjattu koulun omaan opetussuunnitelmaan.

Arviointi tehdään suhteessa oppilaan suunnitelmaan kirjattuihin tavoitekokonaisuuksiin.

Lukuvuositodistukseen kirjataan kaikki suunnitelmaan kuuluvat opinnot. Hyväksytysti suoritettujen tavoitekokonaisuuksien arvioinnit kirjataan oppiaineittain lukuvuositodistukseen. Todistuksen lisätietoja-kohtaan merkitään, minkä vuosiluokan suorituksista on kyse. Oppilaalle laadittu tavoitekokonaisuuksittain etenemisen suunnitelma tulee lukuvuositodistuksen ja erotodistuksen liitteeksi.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Valinnaiset aineet vuosiluokilla 1–3 arvioidaan sanallisesti. Vuosiluokilla 4–9 ne valinnaiset aineet, jotka ovat laajuudeltaan alle kaksi vuosiviikkotuntia arvioidaan sanallisesti hyväksytty- tai hylätty -merkinnällä ja ne valinnaiset aineet, jotka ovat laajuudeltaan kaksi vuosiviikkotuntia tai enemmän, arvioidaan numeroin.

Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, jonka suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa, tästä tulee mainita selvästi koulun opetussuunnitelmassa.

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita on rajattu, osaamisen arviointi tapahtuu suhteessa hänelle määriteltuihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Espoossa on käytössä arviointiasteikko, jota käytetään sanallisesti arvioitavien oppiaineiden arvioinnissa. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Päättötodistukseen merkitään arvosana 5*.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

6.8.1 Perusopetuksen päättöarvosanan muodostaminen

Niiden oppiaineiden tavoitteiden osalta, joissa osaaminen on osoitettu hyväksytysti vuosiluokilla 7 ja 8, kerätään jälkikäteen lisänäyttöjä päättöarviointia varten vain siinä tapauksessa, ettei opettajalla ole riittävää tietoa oppilaan osaamisesta. Monipuolisilla arviointimenetelmillä sekä huomioimalla oppilaan mahdollinen tuen tarve, poissaolot tai tarve vaihtoehtoisille tavoille osoittaa osaamisensa varmistetaan, että riittävä näyttö oppilaan osaamisesta voidaan kerätä kyseisellä vuosiluokalla ennen lukuvuosiarviointia.

6.8.4 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, jonka suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa, tästä tulee mainita selvästi koulun opetussuunnitelmassa.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Erityisestä syystä oppilaalle voidaan myöntää lupa väliaikaiseen poissaoloon huoltajan hakemuksesta. Jos oppilaalle on myönnetty tilapäinen vapautus opetukseen osallistumisesta, koulun tehtävä on valvoa, ettei oppilas jää jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä luvallisen poissaolon aikana.

Oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma väliaikaisen poissaolon ajaksi. Oppimisen summatiivisen arvioinnin tulee perustua tavoitteiden saavuttamisesta osoitettuun monipuoliseen näyttöön myös luvallisesti poissa olevan oppilaan kohdalla.

Mikäli osaamisen näyttöihin tarvitaan täydennyksiä sairastumisen tai poissaolon vuoksi, mahdollisuudet lisänäyttöjen antamiseen tarjotaan ennen summatiivisen arvioinnin tekemistä. Lukuvuosiarvioinnin hyväksyttyjä arvosanoja ei voi jälkikäteen korottaa.

6.11 Todistukset

Espoossa on käytössä seuraavat yhteiset todistus pohjat:

- lukuvuositodistus
- välitodistus
- erotodistus
- päättötodistus

Seitsemänneltä vuosiluokalta alkaen oppilaille annetaan numeerinen välitodistus, jota täydennetään arviointikeskustelulla tai/ja muulla palautteella. Alakoulussa välitodistusta ei anneta, mutta koulu voi halutessaan antaa oppilaille kuudennella vuosiluokalla numeerisen välitodistuksen, jos se on kirjattu koulun omaan opetussuunnitelmaan.

Perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opetukseen osallistumisesta annetaan lukuvuoden päättyessä erillinen todistus, eikä arviota merkitä väli- tai lukuvuositolistuksiin.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Oppilaalle annetaan lukuvuositolistus lukuvuoden päättyessä. Arviointi on sanallista vuosiluokilla 1–3. Espoossa on käytössä arviointiasteikko, jota käytetään kaikkien sanallisesti arvioitavien oppiaineiden arvioinnissa. Sanallista arviointiasteikkoa käytetään myös käyttäytymisen arvioinnissa vuosiluokilla 1–3.

Vuosiluokilla 4–9 annetaan numeroarviointi. Numeroarviointia voi täydentää erillisellä liitteellä annettavalla sanallisella arvioinnilla.

Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita on rajattu, osaamisen arviointi tapahtuu suhteessa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*).

Päättötodistukseen merkitään arvosana 5*.

Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota Espoon sanallisen arviointiasteikon mukaisesti.

Jos oppilaan äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli, todistuksissa voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta sanallista arviointiasteikkoa. Sanallista arviointiasteikkoa voi täydentää erillisellä liitteellä annettavalla sanallisella arvioinnilla. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada numeroarviointi, kun se on tarkoituksenmukaista.

Oppilaan tulee saada riittävä ja realistinen tieto osaamisestaan kaikilla vuosiluokilla riippumatta siitä, annetaanko arviointi numeerisesti vai sanallisesti.

6.11.3 Välitodistus

Seitsemänneltä vuosiluokalta alkaen annetaan numeerinen välitodistus, jota täydennetään arviointikeskustelulla tai/ja muulla palautteella.

Arviointikeskusteluun osallistuvat oppilas ja opettaja/opettajat. Huoltajalle varataan mahdollisuus osallistua arviointikeskusteluun. Arviointikeskustelussa kiinnitetään huomiota oppilaan vahvuuksiin ja onnistumisiin oppijana sekä käsitellään oppimistavoitteita ja oppimisen edistymistä.

Alakoulussa välitodistusta ei anneta, mutta koulu voi halutessaan antaa oppilaille kuudennella vuosiluokalla numeerisen välitodistuksen, jos se on kirjattu koulun omaan opetussuunnitelmaan.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Espoossa erityisen tutkinnon suoritushenkilö ja siitä annettavat todistukset koskevat kotiopetuksessa olevia oppivelvollisia ja perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaita.

Kotiopetuksessa olevat lapset ja nuoret, joiden oppivelvollisuuden edistymisestä heidän huoltajansa vastaavat, voivat suorittaa erityisessä tutkinnossa perusopetuksen oppiaineiden oppimääriä, perusopetuksen oppimäärän osittain ja/tai koko perusopetuksen oppimäärän. Suoritushenkilö on siinä koulussa, jossa kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen edistymistä valvotaan. Kotiopetuksessa olevilla oppilailla on siis mahdollisuus saada todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta, perusopetuksen osittain suoritettua perusopetuksen oppimäärästä ja/tai perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta. Suorittamishenkilö on pääsääntöisesti keuhkokuumeen aikana ja siitä sovitaan suoraan koulun kanssa.

Perusopetuksen valmistavan opetuksen oppilaat voivat suorittaa perusopetuksen valmistavan opetuksen aikana perusopetuksen oppiaineen oppimääriä ja saada näin todistuksen/todistuksia perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta.

Tutkinnon suorittamisen tarkemmat tiedot ja ajankohdat määritellään tarkemmin koulu- ja oppilaitoskohtaisesti.

7. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI, Opetussuunnitelman perusteet

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat kestävä pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevin ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan, ne suunnitellaan ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnustetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi ja perusopetuksen toimintaa. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoolto on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhoitolpalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhoitolpalveluihin ohjaamisesta oppilas ja opiskelijahuoltolaissa.

Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opettajan antama opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstintaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat

opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskeluteknikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin.

Moniammatillinen ja alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään

lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis, ohjaus ja tukipalveluista sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.

7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa. Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

7.4.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamma, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella.

Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheutonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta.

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta.

7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena.

7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti.

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä, koulu tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.5 Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittämisestä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Päätös tulee tehdä ilman aiheutonta viivytystä.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päättötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädettyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta. Päätös tulee tehdä ilman aiheutonta viivytystä.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.

7.6 Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla.

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta-alueittain oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta. Päätös tulee tehdä ilman aiheutonta viivytystä.

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa.

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja ammatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

7.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen.

7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

7.8 Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheissa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 7 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan. Siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - rehtorin vastuut
 - lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt
 - pienryhmien koko ja muodostaminen
- ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset periaatteet, käytännöt ja vastuut
- oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
 - yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut

7. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI, paikalliset tarkennukset

7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Espoon kouluissa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Niiden tavoitteena on mahdollistaa kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvuun ja oppimiseen. Espoon kouluissa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteita ovat inklusiivisuus, kielitietoisuus sekä yhteistyön tekeminen ja suunnitelmallisuus. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään laajasti yhteistyötä. Yhteistyön rakenteet tarkennetaan koulukohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

Rehtorin vastuulla on koulutasoisten oppimisen tukeen liittyvien rakenteiden ja kokonaisuuden johtaminen. Rehtori vastaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen koulukohtaisesta toteutumisesta, seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä. Rehtori johtaa pedagogista toimintaa ja vastaa koulukohtaisten resurssien kohdentamisesta tarkoituksenmukaisesti.

Rehtori vastaa siitä, että lukuvuosisuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön kanssa ja siitä tiedotetaan oppilaita ja huoltajia. Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen periaatteet, toiminnan rakenteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut koulun tasolla. Rehtori vastaa lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista.

7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan kaikissa Espoon peruskouluissa suunnitelmallisesti osana koulun perustoimintaa. Ryhmäkohtaiset tukimuodot eli yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä pyritään järjestämään niin, että mahdollisimman moni oppilas hyötyy niistä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan samanaikais- tai yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä pääsääntöisesti niiden oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien enimmäispituudet. Rehtori vastaa ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin varattujen opetustuntien kohdentamisesta ryhmien tarpeet ja edellytykset huomioon ottaen.

Ryhmää opettavat opettajat tekevät yhteistyötä ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja tukimuotojen riittävyyden arvioinnissa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan, kieli- ja kulttuuriryhmien opettajan ja/tai suomi toisena

kielenä ja kirjallisuus –opettajan konsultaatiota. Toteutunut ryhmäkohtainen tuki voidaan kirjata sähköiseen tuntimerkintäjärjestelmään (Wilma). Jos ryhmää opettavat opettajat arvioivat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista tai koulunkäyntiä, oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, ja opettaja on yhteydessä oppilaan huoltajiin.

Espoon kouluissa opetuskielen tukiopeetus järjestetään niin, että se tukee oppilaita koulun opetuskielen ja oppiainesisältöjen oppimisessa mahdollisimman tehokkaasti. Opetuskielen tukiopetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulunkäyntitausta sekä opetuskielen ja oppiaineiden tiedonalojen kielen taito. Kaikilla oppilailla on oikeus saada opetuskielen tukiopeutusta. Opetusryhmän opettajat arvioivat, ketkä tarvitsevat opetuskielen tukiopeutusta.

Ryhmäkohtaisena tukimuotona voidaan oppilaita jakaa tarkoituksenmukaisiin, joustaviin ja erikokoisiin ja kestoltaan eri pituisiin opetusryhmiin. Ryhmän kokoa ei ole rajattu. Joustavien ryhmittelyjen osalta suunnittelu tapahtuu oppilaita opettavien opettajien kesken rehtorin jakamien resurssien puitteissa.

7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Tuen riittävyys arviointi aloitetaan, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä. Tällöin aloitetaan oppilaskohtaisten tukitoimien arviointi ja suunnittelu. Oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelu aloitetaan arvioimalla oppilaan jo saamien ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyttä.

Prosessin vastuuhenkilönä on luokanopettaja tai luokanvalvoja. Tukitoimien arviointi ja suunnitelma laaditaan yhdessä oppilasta opettavien opettajien kanssa. Tarvittaessa konsultoidaan opiskeluhoollon henkilöstöä. Oppilaalle tehdään oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva suunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Hallintopäätöksen valmistelijana toimii vammaisopetusta lukuun ottamatta koulun erityisopettaja ja/tai erityisluokanopettaja. Oppilasta ja huoltajaa on kuultava päätöksen teon yhteydessä hallintolain mukaisesti. Rehtori tekee hallintopäätöksen oppilaskohtaisista tukitoimista. Vammaisopetuksen osalta valmistelijana toimii opetuksen tuen asiantuntija ja aluepäällikkö tekee asiasta hallintopäätöksen.

Hallintopäätös on voimassa toistaiseksi. Suunnitelma päivitetään vähintään kerran lukuvuodessa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Tuen päätös tulee tarkistaa myös opetuksen järjestämispaikan muuttuessa.

Pienryhmät

Oppilaskohtaisena tukitoimena opetusta voidaan toteuttaa pienryhmissä. Oppilaskohtaisiin tukitoimiin liittyvä pienryhmä muodostetaan joustavasti opetuksen tavoitteiden saavuttamisen ja oppilaiden tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Pienryhmässä voi olla enintään 12 oppilasta.

Pienryhmäopetusta annetaan säännöllisesti, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituisissa jaksoissa. Pienryhmät muodostetaan koulukohtaisesti perustuen koulukohtaisiin vuosittaisiin resursseihin sekä pedagogiseen suunnitteluun. Pienryhmien muodostamisen periaatteet ja toteuttamisen käytänteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä:

Mikäli erityisopettaja tai erityisluokanopettaja opettaa oppiaineen opetustunneista vähemmän kuin puolet, ryhmän kokoa tai opettavien opettajien määrää ei ole säädelty.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä:

Mikäli erityisopettaja tai erityisluokanopettaja opettaa oppiaineen opetustunneista joko puolet tai enemmän kuin puolet, ryhmässä voi olla enintään viisi oppilaskohtaisia tukitoimia saavaa oppilasta yhtä opettajaa kohden.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa:

Erityisluokanopettajan opettaman erityisluokan osalta noudatetaan lain mukaista ryhmäkokoja. Espoon suomenkielisessä perusopetuksessa on lähikoulun erityisluokkia ja vaativan tuen erityisluokkia. Lähikoulun erityisluokan muodostaminen ja suunnittelu tapahtuu yhteistyössä rehtorin, erityisopettajien, muiden oppilaita opettavien opettajien sekä tarvittaessa opiskeluhuollon henkilöstön kanssa.

Mikäli oppilas, jonka pääasiallinen opetuspaikka on erityisluokassa, opiskelee esimerkiksi integroituna yleisopetuksen ryhmään, voi ryhmässä olla enintään viisi oppilaskohtaisia tukitoimia saavaa oppilasta yhtä opettajaa kohden.

Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisten yhteistyötahojen kanssa tehtävä yhteistyö

Oppilaskohtaisia tukitoimia arvioitaessa ja suunniteltaessa tehdään tapauskohtaisesti ja tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa. Espoossa toimii opiskeluhoollon ohjausryhmä, jossa on edustajat kaikista kasvun ja oppimisen toimialan tulosyksiköistä sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista.

Opiskeluhoitosuunnitelmassa on kuvattu opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyö ja sen kehittämisen periaatteet.

Opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten roolit oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvä moniammatillinen yhteistyö opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa ei ole oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhoitoa vaan sitä ohjaa perusopetuslaki. Kukin opiskeluhoitopalvelujen ammattilainen antaa oman alansa asiantuntemusta ja/tai asiakkuuden kautta syntyneitä asiantuntemustaan ja ymmärrystään oppilaan tilanteesta, kun on tarvittaessa ja pyydettyä mukana arvioimassa ja suunnittelemassa perusopetuslain mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia.

Opiskeluhoollon kuraattori on sosiaalialan sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin asiantuntija. Kuraattori osallistuu tarvittaessa ja pyydettyä oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun olosuhteiden, ihmissuhteiden, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin, käyttäytymisen, tunne-elämän ja elämänhallinnan näkökulmasta.

Opiskeluhoollon psykologi on lapsen ja nuoren psyykkisen hyvinvoinnin sekä oppimisen psykologian asiantuntija. Psykologi osallistuu tarvittaessa ja pyydettyä oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun oppimisen, psyykkisen kehityksen, itsesäätelyn haasteiden ja mielenterveyden näkökulmasta. Opiskeluhoollon psykologi ottaa pyydettyä ja tarvittaessa kantaa oppiaineen rajaamiseen, tarpeeseen vapauttaa oppilas tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä ja perusopetuksen järjestämiseen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite liittyen kykyyn opiskella toiminta-alueittain tai oppiaineittain sekä liittyen oppivelvollisuuteen. Psykologi voi lisäksi konsultoida pyydettyä ja tarvittaessa liittyen avustajapalvelun tarpeeseen terveydellisistä syistä.

Kouluterveydenhoitaja on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen asiantuntija. Terveystenhoitaja osallistuu tarvittaessa ja pyydettyä oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun oppilaan terveydentilan ja toimintakyvyn näkökulmasta.

Koululääkäri on lasten ja nuorten fyysisen ja psyykkisen kasvun ja kehityksen sekä niiden pulmien lääketieteellinen asiantuntija. Terveystieteilijä konsultoi lääkäreitä, jos lääkärin asiantuntemusta oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimiseksi ja suunnittelemiseksi tarvitaan. Koululääkäri ottaa pyydettyä ja tarvittaessa kantaa tarpeeseen vapauttaa oppilas tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä, perusopetuksen järjestämiseen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite sekä avustajapalvelun tarpeeseen.

Opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamistapoja oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa ja suunnittelussa:

Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla suoraan suullisesti tai kirjallisesti (sähköisesti) oppilashoitopalveluiden asiantuntijaa, jonka asiantuntemuksen piiriin oppilaan asia kuuluu.

Jos opettaja ei tiedä, ketä asiantuntijaa olisi tarpeen konsultoida, hän voi konsultoida koko opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten tiimiä ("OHMY-tiimi") yhteisellä konsultaatioajalla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointia ja suunnittelua varten opiskeluhoitopalveluiden työntekijät tulevat tarvittaessa ja pyydettyä mukaan, jos opiskeluhoitopalveluiden työntekijä tietää etukäteen, kenen oppilaan tukitoimia tapaamisessa käsitellään ja hänelle on toimitettu lyhyt kooste oppilaan aiemmista pedagogisista tukitoimista ja tieto siitä, mihin asiaan tarvitaan opiskeluhoitopalveluiden asiantuntijan mielipidettä.

Mikäli oppilaan asiassa on tarvetta perustaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen monialainen asiantuntijaryhmä tai sellainen on jo olemassa, voidaan oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä asioita käsitellä myös tässä yhteydessä ja opettaja voi kirjata sovitut tukitoimet tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Tällaisessa tapaamisessa käsitellään siten kahta eri asiaa, jotka kirjataan kahteen eri dokumenttiin (oppilashuoltokertomus OHL 20 § / tuen toteuttamista koskeva suunnitelma POL 20 f § /muu pedagoginen asiakirja).

7.5 Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Oppimäärän rajausta voidaan tehdä vain sellaisen oppilaan kohdalla, joka saa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan opetusta

erityisluokassa. Perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamista tulee hakea. Hakemukseen liitetään oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma. Valmistelijana toimii vammaisopetusta lukuun ottamatta koulun erityisopettaja ja/tai erityisluokanopettaja. Valmistelussa tulee konsultoida opetuksen tuen palvelualueen asiantuntijaa. Valmistelussa on suositeltavaa tehdä moniammatillista yhteistyötä. Koulun rehtori tekee asiasta hallintopäätöksen. Vammaisopetuksen osalta valmistelijana toimii opetuksen tuen asiantuntija ja aluepäällikkö tekee asiasta hallintopäätöksen.

Oppiaineen oppimäärän suorittamisen tilapäisestä vapautuksesta terveydentilan perusteella (enintään 4 kk) päätetään aina erillisellä aluepäällikön päätöksellä.

Oppilasta ja huoltajaa tulee kuulla ennen oppimäärän rajaamista ja oppiaineen oppimäärän tilapäisestä vapauttamisesta tehtävää hallintopäätöstä. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen ja kertoa, että päättötodistukseen tulee arvosanaksi 5 (välttävä) niistä oppiaineista, joissa oppimäärää on rajattu.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan tarkemmin luvussa 5.4.3.

7.6 Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

7.8 Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Siirtymävaiheiden toiminta ja tiedonsiirron käytänteet ovat keskeisiä oppilaan oppimisen tukemisessa ja yhtenäisen koulupolun rakentumisessa. Rehtorin vastuulla on, että kouluun siirtyvän oppilaan osalta selvitetään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot ja suunnitellaan tarvittava yhteistyö ja oppilaan tukeminen. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot salassapitosäynnösten estämättä. Rehtorin vastuulla on, että koulusta lähtevän oppilaan osalta opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot kootaan ja toimitetaan vastaanottavan oppilaitoksen rehtorille. Rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus salassapitosäynnösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskeluhoitotyöhön osallistuvilta. Siirtymävaiheessa tehdään yhteistyötä oppilaan ja huoltajien kanssa.

Esiopetuksen ja perusopetuksen siirtymävaiheessa on Espoossa käytössä esi- ja alkuopetuksen pedagogisen yhteistyön toimintamalli, jonka mukaisesti esiopetuksen yksiköt ja koulut tekevät yhteistyötä lukuvuoden aikana. Koulutulokkaiden tiedot siirretään oppilaan tulevaan kouluun lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa (LEOPS). Toisen vuosiluokan arviointikeskustelun yhteydessä tulee tarkastella oppilaan oppimisen kokonaistilannetta ja oppimisen tuen tarvetta sekä arvioida saavuttaako oppilas toisen vuosiluokan kriteerien mukaisen taitotason ja osaamisen ennen kolmannelle vuosiluokalle siirtymistä.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välisessä siirtymässä lähettävän koulun ja vastaanottavan koulun henkilöstö tekee yhteistyötä oppilaiden tietojen siirtämisessä rehtorin johdolla. Perusopetuksen päättävien oppilaiden osalta opetuksen kannalta välttämättömät tiedot siirretään siihen oppilaitokseen, jossa oppilas on aloittanut opintonsa perusopetuksen jälkeen. Päättötodistuksen liitteeksi tulostetaan keskeiset oppilaan tuen asiakirjat. Ohjauksen näkökulmasta siirtymävaiheen toiminta ja käytänteet kuvataan Espoon perusopetuksen laadukkaan ohjauksen mallissa ja koulukohtaisessa ohjaussuunnitelmassa. Lukuvuosisuunnitelmassa koulu täsmentää siirtymävaiheen käytänteet ja vastuut.

8. OPISKELUHUOLTO

9. ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN, TOISEN KOTIMAISEN KIELEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

10. KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Espoon kouluissa arvostetaan kaikkia kieliä ja ymmärretään kielten merkitys kaikessa oppimisessa. Kaikkien oppiaineiden opetuksessa huomioidaan oppilaiden kehittyvä suomen ja muiden kielten taito. Oppilaiden kielitietoisuutta vahvistetaan tuomalla esiin kouluyhteisön jäsenten käyttämiä kieliä ja eri tiedonalojen kieliä. Opetustilanteissa opetusryhmän kielivariantia voidaan hyödyntää esimerkiksi vertailemalla kieliä tai hankkimalla tietoa eri kielillä. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä ja opetusjärjestelyt kuvataan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen yhteydessä.

10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Espoo järjestää perusopetusta täydentävää erillisrahoitettua saamen kielen opetusta mahdollisuuksien mukaan.

10.2 Romanit

Espoo järjestää perusopetusta täydentävää erillisrahoitettua romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallista romanikielen opetussuunnitelmaa ja Espoon suomenkielisen perusopetuksen linjauksia.

10.3 Viittomakieliset

Espoossa ei järjestetä viittomakielistä perusopetusta. Espoo järjestää viittomakielen opetusta oman äidinkielen opetuksena mahdollisuuksien mukaan. Opetus järjestetään samojen periaatteiden mukaan kuin oman äidinkielen opetus.

10.4 Muut monikieliset oppilaat

Valmistava opetus

Espoo järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta maahanmuuttotautaisille esi- ja perusopetusikäisille lapsille ja nuorille. Valmistavassa opetuksessa noudatetaan kuntakohtaista valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa.

Esiopetusikäisten valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetusryhmissä.

Vuosiluokilla 1–2 valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti oppilaan omassa lähikoulussa. Inklusiivinen valmistava opetus toteutetaan perusopetuksen ryhmässä.

Vuosiluokilla 3–6 valmistava opetus voidaan järjestää joko oppilaan omassa lähikoulussa tai alueellisessa ryhmässä. Omassa lähikoulussa valmistava opetus voidaan järjestää joustavasti inklusiivisena perusopetuksen ryhmässä ja/tai koulukohtaisessa valmistavan opetuksen ryhmässä.

Vuosiluokilla 7–9 valmistava opetus järjestetään alueellisissa ryhmissä.

Oman äidinkielen opetus

Espoo järjestää perusopetusta täydentävää oman äidinkielen opetusta. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallista oppilaan oman äidinkielen opetussuunnitelmaa ja Espoon suomenkielisen perusopetuksen linjauksia. Kun oppilas aloittaa opiskelun, hänen edellytetään osallistuvan siihen säännöllisesti koko

perusopetuksen ajan. Opetus järjestetään keskitetysti eikä sitä välttämättä anneta oppilaan omassa koulussa.

11. KAKSIKIELINEN OPETUS

Espoossa järjestetään kaksikielistä opetusta opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan päätösten mukaisesti. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta päättää oppilaaksioton periaatteista ja soveltuvuuskokeiden käytöstä.

Laajamittaista kaksikielistä opetusta eli varhaista täydellistä kielikylpyopetusta annetaan ruotsin kielessä ja muuta laajamittaista kaksikielistä opetusta englannin kielessä. Molemmissa opetusmuodoissa kieltä käytetään opetuksen välineenä ja tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys.

Englanninkielinen opetus toteutetaan kokonaan englanniksi. Tämän lisäksi oppilaat opiskelevat äidinkieltä ja kirjallisuutta joko suomen kieli ja kirjallisuus tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Kaksikielisen opetuksen tuntijako noudattaa Espoon perusopetuksen tuntijakoa niillä muutoksilla, jotka opetussuunnitelman perusteet mahdollistavat äidinkielen ja kirjallisuuden ja A1-kielen tuntimäärissä.

Espoossa on mahdollista toteuttaa myös kielirikasteista opetusta opetussuunnitelman perusteissa määritellyllä tavalla.

12. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS

13. VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

13.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käytöstä päättää koulun johtokunta osana koulun tuntijakoa. Näitä tunteja voidaan jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken ja/tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittavaksi taide- ja taitoaineiden opinnoiksi, jotka syventävät oppilaan osaamista. Taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja on 6 vvt vuosiluokilla 3–6 ja 5 vvt vuosiluokilla 7–9.

Valinnaisia tunteja voidaan käyttää taide- ja taitoaineiden painotetun opetuksen järjestämiseen. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta on päättänyt erikseen painotetun opetuksen järjestämisestä ja siihen liittyvistä oppilaaksioton perusteista.

13.2 Valinnaiset aineet

Vuosiluokilla 4–6 tarjottavista (3 vvt) ja vuosiluokilla 7–9 tarjottavista (6 vvt) valinnaisaineista päättää koulun johtokunta osana koulun tuntijakoa. Valinnaisina aineina oppilaille voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta oppiaineesta muodostuvia oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää myös painotetun opetuksen järjestämiseen.

Espoo-tunnit

Espoon omia tunteja (2 vvt) vuosiluokilla 2–3 voidaan käyttää koulun määrittelemällä tavalla edistämään jonkin oppiaineen opetuksen tavoitteiden saavuttamista. Arviointi toteutetaan osana oppiaineen arviointia.

Kielisuihku

Espoo-tunneilla toteutetaan myös kielisuihkuopetusta. Oppilaat tutustuvat kielisuihkuopetuksessa koulussa opettavaan A-kieleen tai -kieliin laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Pääpaino on suullisessa kielitaidossa. Kielisuihkun tavoitteena on synnyttää kielellistä uteliaisuutta, kehittää oppilaiden kielitietoisuutta sekä motivaatiota ja kiinnostusta vieraiden kielten opiskelua kohtaan.

Tärkeää on, että oppilaat saavat positiivisia kokemuksia kielen oppimisesta ja kielitaidon karttumisesta.

13.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vapaaehtoisten kielten (A2-kieli) opetus järjestetään Espoon suomenkieliseen perusopetukseen hyväksytyn kieliohjelman ja tuntijaon mukaisesti.

Vieraiden kielten valinnaisen oppimäärän (B2-kielen) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia, ja se sisältyy valinnaisten aineiden tuntimääriin. Johtokunta päättää koulun B2-kielistä opetussuunnitelman yhteydessä.

LIITTEET

LIITE Perusopetusta täydentävä romanikieli ja oma äidinkieli

LIITE Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

LIITE Kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttäminen

LIITE Espoon suomenkielisen perusopetuksen kieliohjelma 1.8.2025

LIITE Espoon suomenkielisen perusopetuksen tuntijako 1.8.2025

LIITE Espoon suomenkielisen perusopetuksen ruotsin kielikylpyopetuksen kielivalintojen tuntijako 1.8.2025